

шляхом врахування гарантій дотримання прав, свобод та інтересів особи, визначених практикою ЄСПЛ.

***Список використаних джерел***

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. №995\_015. URL: [https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015)
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. №995\_015. URL: [https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015).
3. Протокол Перший до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_535](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. №4651-VI. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1458049476321499>.

***Іскендеров Е. Ф.,***

докторант кафедри кримінального процесу  
Одеського державного університету внутрішніх справ

**ЩОДО НАУКОВИХ КОНЦЕПЦІЙ КРИМІНАЛЬНОГО  
ДОКАЗУВАННЯ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ  
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ СТОРОНИ  
ОБВИНУВАННЯ**

Доказування є фундаментальною науковою правовою категорією кримінального процесу, яка визначає його основний зміст, функціонування усіх його інститутів та впливає на організацію і діяльність правоохоронних, правозахисних і судових органів, та водночас є головною кримінальною процесуальною гарантією та ефективним процесуальним засобом прийняття обґрунтованих, вмотивованих і справедливих кримінальних процесуальних рішень [5, с. 64]. Кримінально-процесуальне доказування здійснюється спеціальними суб'єктами за допомогою специфічних засобів у визначеній законом формі та дає змогу виявити і обґрунтувати всю необхідну інформацію для підтвердження вини чи невинуватості особи.

Водночас, у сучасній теорії кримінального процесу відсутній єдиний підхід до розуміння доказування у кримінальному провадженні, що негативно позначається на правозастосовній

практиці, здійсненні всебічного, повного, об'єктивного з'ясування всіх обставин, які мають істотне значення у розслідуванні злочинів, обумовлює неефективність реалізації функції обвинувачення у доказуванні на досудовому розслідуванні, що у свою чергу, може призводити до порушення прав людини в кримінальному процесі.

Результати аналізу наукових публікацій українських вчених-процесуалістів, а також зарубіжних фахівців, які присвячені проблемним питанням доказів і доказування у кримінальному провадженні, дають підстави вважати, що у кримінальній процесуальній доктрині є чотири основні наукові концепції доказування у кримінальному провадженні, які можна виокремити, виходячи із змістовно-функціонального розуміння кримінального процесуального доказування. Кожна з цих концепцій має свої переваги та недоліки, чим обумовлено їх подальший критичний аналіз в контексті розкриття впливу концепції на реалізацію функції обвинувачення у доказуванні на досудовому розслідуванні.

Так, перша концепція доказування у кримінальному процесі – пізнавальна – полягає в його розумінні як пізнавальної діяльності. Варто зазначити, що на різних етапах історичного розвитку кримінального процесу вказаній концепції були характерні різні аспекти, які визначали сутність такої пізнавальної доказової діяльності [1, с. 12]. Зокрема, раціонально-емпіричний аспект, що визначає сутність пізнавальної кримінальної процесуальної доказової діяльності, як регламентованої кримінальним процесуальним законом пізнавальної діяльності зі збирання, перевірки, оцінювання доказової інформації та оперування нею, знаходить своє відображення у багатьох наукових дослідженнях вчених-процесуалістів [2, с. 134]. Окрім цього, саме таке розуміння доказування знайшло своє законодавче закріплення і в чинному КПК України (ч. 2 ст. 91 КПК).

Друга концепція розуміння кримінального процесуального доказування – діяльнісна – характеризує доказування як діяльність її процесуальних носіїв. Засновником діяльнісної концепції кримінального процесуального доказування є український вчений-процесуаліст В. П. Гмирко. Системний аналіз наукових джерел, дає підстави для висновку, що діяльнісна концепція не розкриває в повній мірі сутність кримінального процесуального доказування як пізнавально-практичної правової й логічної діяльності, а визначене поняття кримінального процесуального доказування не відповідає сучасній змішаній моделі кримінального процесу України, визначеній КПК України 2012 р., де суб'єктами доказування є сторони кримінального провадження (сторона обвинувачення (гл. 2 КПК

України) та сторона захисту (гл. 3 КПК України), а на суд покладається обов'язок забезпечення реалізації сторонами кримінального провадження своїх повноважень, у тому числі й щодо доказування [3, с. 12-20].

Наступною концепцією доказування у вітчизняній кримінальній процесуальній доктрині є концепція, розроблена професором М. А. Погорецьким, яка іменується у теорії кримінального процесуального доказування комплексною концепцією. Відповідно до вказаної концепції доказування пропонується розуміти як пізнавально-практичну правову й розумову (логіко-психологічну) діяльність, в якій доцільно виділяти зовнішню і внутрішню структуру. Зовнішня структура кримінального процесуального доказування представляє собою єдиний нерозривний процес, який складається з таких структурних елементів як: отримання й використання доказів. Внутрішніми системоутворюючими структурними елементами кримінального процесуального доказування є: об'єкт, предмет, суб'єкт, мета, завдання, засоби, результат. Їх сутність зумовлюється типом кримінального процесу та кримінальними процесуальними функціями, в основі яких лежить процесуальний інтерес суб'єктів (носіїв) цих функцій, що формується на основі відповідних потреб і мотивів суб'єктів кримінального процесуального доказування [4, с. 71].

Четверта концепція розуміння кримінального процесуального доказування, яка, з нашого погляду, має право на виокремлення як самостійної і така, що відрізняється від попередньої, – це так звана системна концепція, що запропонована українським вченим-процесуалістом В. В. Вапнярчуком. Так, на переконання автора системної концепції, кримінальне процесуальне доказування є системою, що складається з певних змістовних елементів, які перебувають між собою у взаємозв'язку, мають організованість і ємерджентну (системоутворюючу) властивість [1, с. 40]. Автор системної концепції кримінального процесуального доказування зазначає, що при розгляді сутності кримінального процесуального доказування доцільно виділяти такі його елементи, як об'єкт, суб'єктивна сторона, об'єктивна сторона й суб'єкт доказування.

Виходячи з комплексного, системного й критичного осмислення наукових концепцій кримінального процесуального доказування, вважаємо за необхідне прийняти за основу подальшого наукового дослідження концепцію М. А. Погорецького, адже вказана концепція кримінального процесуального доказування ґрунтується на формі (типі, моделі) вітчизняного кримінального процесу, яка впроваджена

чинним КПК України, а також на трьох класичних кримінальних процесуальних функціях: обвинувачення; захист; судовий розгляд та вирішення справи (здійснення правосуддя), які лежать в основі кримінального процесу й, зокрема, кримінального процесуального доказування.

З огляду на зазначене, вважаємо, що кримінальне процесуальне доказування стороною обвинувачення на досудовому розслідуванні – це практична, пізнавальна, правова й розумова діяльність сторони обвинувачення, що полягає в отриманні доказів (пошуку і виявленні (вилученні) фактичних даних та їх джерел; перевірці, оцінці фактичних даних і їх джерел, їх процесуальному оформленні (закріпленні) й наданні цим фактичним даним та їх джерелам значення доказу у кримінальному провадженні, а також у використанні цих доказів для встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження, в обґрунтуванні стороною обвинувачення доказами своєї правової позиції, та відповідних процесуальних рішень.

Реалізація комплексної концепції кримінального процесуального доказування, яка відповідає сутності цієї діяльності, у кримінальну процесуальну теорію, у практику та у навчальних процес сприятиме підвищенню ефективності кримінальної процесуальної діяльності у досягненні її мети та вирішенні її завдань, а також підвищенню соціальної цінності кримінального процесу. Реалізація цієї концепції кримінального процесуального доказування у навчальний процес та правозастосовну діяльність позитивно впливатиме на реалізацію функції обвинувачення при доказуванні кримінальних правопорушень на досудовому розслідуванні, оскільки формулюватиме розуміння у сторони обвинувачення про сутність кримінального процесуального доказування, його зміст та структурні елементи, що обумовлює ефективну реалізацію кримінальних процесуальних гарантій сторони обвинувачення як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні.

#### ***Список використаних джерел***

1. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Х. : Юрайт, 2017. С. 12
2. Костін М. І. Поняття “доказування” у кримінальному процесі України. Право України. 2004. № 1. С. 143–146.
3. Погорецький М. А. Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання. Право України. 2014. № 10. С. 12–25
4. Погорецький М. А. Нова концепція кримінального процесуального доказування. Вісник кримінального судочинства. № 3. 2015. С. 64.

5. Погорецький М. А. П'ять років чинності кримінального процесуального кодексу: уроки для правотворчої діяльності. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 3. С. 21

*Савицький О.А.,*

аспірант кафедри кримінального процесу  
Національної академії внутрішніх справ

## **ОБ'ЄДНАННЯ СУДОВИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЇ**

Суд у разі необхідності об'єднує в одне два і більше судових проваджень щодо кількох осіб, обвинувачених у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо однієї особи, обвинуваченої у вчиненні кількох кримінальних правопорушень. Не можуть бути об'єднані в одне провадження судові провадження щодо кримінального проступку та щодо злочинів (ч. 1, 2 ст. 217 КПК України). Об'єднання судових проваджень сприяє досягненню процесуальної економії та перешкоджає ухваленню судом різних рішень у подібних справах.

У теорії кримінального процесуального права цей правовий інститут фахівці обґрунтовано розглядають за допомогою положення процесуальної економії. Зокрема, О. Ю. Татаров зазначає, що вимога процесуальної економії знаходить свій вияв у нормах, які визначають часові межі здійснення відповідних процесуальних дій на всіх стадіях кримінального процесу, зокрема у порядку об'єднання й виділення кримінальних справ. Процесуальна економія у кримінальному судочинстві полягає у визначенні раціонального підходу до побудови й здійснення кримінального судочинства з метою швидкого і повного розкриття злочинів, викриття винних і притягнення їх до відповідальності з мінімальними затратами сил, засобів і часу учасників кримінальної процесуальної діяльності [1, с. 138].

Автори науково-практичного коментаря до КПК України щодо об'єднання матеріалів досудового розслідування, вказують на те, що прийняття такого процесуального рішення сприяє всебічності дослідження всіх обставин вчинення кримінального правопорушення, які підлягають доказуванню, процесуальній економії та забезпеченню можливого примирення сторін і прийняття справедливого рішення [2, с. 276].

У свою чергу, С. О. Денисов вказує на те, що норми інституту об'єднання та виділення кримінальних проваджень обумовлені